

Evo zašto državna štednja nije svima prihvatljivo rješenje

Pozivanjem na baltički model, pobornici konsolidacije ne uzimaju u obzir da je Latvija u razdoblju od 2008. do 2013. ostala bez 8,3, a Litva bez 8,1 posto populacije

PIŠE

MATIJA KROFLIN,mag. oec, makroekonomist
Sindikata znanosti

Lako je zamijetiti da se gotovo na dnevnoj bazi u medijima pojavi barem nekoliko oprečnih stavova ekonomista po pitanju izlaska iz krize. Posljedica je to polarizacije na one koji smatraju da je ključ fiskalna konsolidacija i one koji rješenje vide u snažnijem utjecaju države na agregatnu potražnju. Ovoj drugoj struji ekonomista može se prigovoriti nerealnost u pogledu fiskalne situacije, nedorečenost o mjerama državnog poticanja gospodarstva te izvorima financiranja tih mjera. Uslijed toga pobornici konsolidacije olako odbacuju njihove ideje i zamjeraju im neargumentiranost i nerealnost. Međutim, jesu li i oni sami argumentirani i realni?

Zagovornici fiskalne konsolidacije najčešće kritiziraju Vladu zbog neprovođenja ozbiljnih rezova na rashodnoj strani proračuna po uzoru na baltičke zemlje (među kojima je Latvija) čija stopa nezaposlenosti, stopa zaposlenosti i kretanje BDP-a po glavi stanovnika na prvu ruku djeluju kao uspjeh odlučne konsolidacije koju su te zemlje provele. Međutim, pozivanjem na baltički model pobornici konsolidacije ne uzimaju u obzir da je Latvija u razdoblju 2008. - 2013. ostala bez 8,3, a Litva bez 8,1 posto populacije. Usporedbe radi, Hrvatska, koja također bilježi odljev radne snage, u tom je razdoblju ostala bez 1,2 posto stanovništva. Ako se u obzir uzme egzodus populacije, i to u situaciji kad ni i u ostatku Europe ne cvatu ruže, postavlja se pitanje u čemu je to baltički model bio uspješan. Očito ne u stvaranju normalnih uvjeta za život većine stanovnika Latvije i Litve.

Također, sama ideja konsolidacije nema argumente koji bi jamčili ekonomski oporavak, a još manje da će taj oporavak kroz razumni rok nadoknaditi negativne efekte konsolidacije na životni standard ljudi. Ona podrazumijeva smanjenje plaća i prava u javnom sektoru, ot-

Latvija je 1. 1. 2014., usprkos protestima stanovništva, uvela euro, ali je proces ekonomskog stabiliziranja skupo platila

puštanje određenog broja ljudi i smanjenje određenih socijalnih transfera. Uz ostale nepromijenjene stvari, to dovodi do pada ukupne potrošnje, pada BDP-a te direktnog i indirektnog rasta nezaposlenosti. Međutim, zagovornici takvog izlaska iz krize navode da bi povećanje povjerenja trebalo više nego nadoknaditi taj negativni utjecaj. Zaista, investitori bi kao odgovor na konsolidaciju mogli smanjiti očekivanja o budućem zaduživanju države, što bi moglo dovesti do nižih kamatnih stopa, viših investicija te pozitivnog efekta na rast. Isto tako, konsolidacija bi mogla umanjiti buduća očekivanja o kretanju poreza i potaknuti trenutnu potrošnju umjesto njenog odgađanja zbog straha od strožeg oporezivanja u budućnosti.

Međutim, koliko je realno da će ta dva kanala funkcionirati? Čak i ako bi funkcionirala, ključno pitanje glasi u kojem će roku nadoknaditi inicijalne negativne efekte te kakav će učinak ti efekti imati na društveno stanje, političku sliku zemlje i njene proizvodne kapacitete? Ako pak kanali ne funkcioniraju i konsolidacija ne dovede do pozitivnih

efekata na rast, postavlja se pitanje koja je njena svrha. Je li smanjenje proračunskog deficita i možebitno usporevanje dinamike rasta javnog duga vrijedno dodatnih nekoliko desetaka tisuća nezaposlenih, dodatnog smanjenja plaća u javnom sektoru za 10 do 20 posto, dodatnog odlaska mladih i najobrazovanijih iz države te socijalnih nemira i ekstremizacije političke scene do koje je došlo u zemljama koje su provodile konsolidaciju? Usput rečeno, u zemljama poput Španjolske, Irske i Portugala konsolidacija je dovela do ubrzanja rasta javnog duga, a ne njegovog smanjenja. Dakle, zagovornici konsolidacije nisu ništa uvjerljiviji; da pače, njihova je opcija politički teže provediva, a razlog razvijanja oprečnih ideja izlaska iz krize je mehanicističko i selektivno proma-

tranje ekonomije. Ekonomska stvarnost je presložena da bi se svaka varijabla i njena promjena sagledala sa svih aspekata, pa ekonomisti često promatraju samo određeni dio njih i vrednuju ih sukladno vlastitim uvjerenjima, okruženju u kojem djeluju ili se školuju, dok druge zanemaruju. Iako trenutno obje ekonomske struje mehanicistički gledaju na rješenje ekonomske krize i tehnički gledano ni jedna nije u krivu, onu koja kao temelj izlaska iz krize vidi snažnu fiskalnu konsolidaciju karakterizira izvrsna percepcija temeljnog cilja ekonomske znanosti.

Samim tim i njihov odabir varijabli za promatranje kao i njihovo vrednovanje prilično su diskutabilni. Temeljni cilj ekonomske, kao i bilo koje druge znanosti, trebao bi biti poboljšanje uvjeta života što šireg kruga ljudi. Pozitivna kretanja makroekonomskih varijabli i uvjeti života ponekad su u negativnoj korelaciji, a određeni dio ekonomista kao da toga nije ili ne želi biti svjestan. Manjak te svijesti može se objasniti jedino time da u fokusu njihova razmišljanja nisu interesi većine ljudi, već neke druge uže skupine. *

Sama ideja konsolidacije nema argumente koji bi jamčili stvarni ekonomski oporavak